

ВІЙНА В УКРАЇНІ НЕ ЗАЙШЛА В ГЛУХИЙ КУТ

Автор статті Джек Уотлінг (Jack Watling) – старший науковий працівник з питань наземної війни в Королівському інституті об'єднаних служб лондонського аналітичного центру аналізує можливий розвиток ситуації в Україні.

Він пише, що після невдалого наступу ЗСУ в 2023 році у світі зростає нарратив про те, що війна в Україні зайшла в глухий кут. Це викликає відчуття втоми в українських партнерах: якщо жодна сторона, ймовірно, не досягне суттєвого прогресу, то стабільний статус-кво не потребуватиме невідкладної уваги з боку політики.

Однак, на думку дослідника, таке сприйняття ситуації є глибоко помилковим. І Москва, і Київ змагаються за відновлення наступальної бойової потужності. Цей процес потребує часу. Хоча перша половина 2024 року може принести деякі зміни в контролі над українською територією, проте накопичені у наступні кілька місяців техніка, підготовка особового складу визначатимуть довгострокову траєкторію конфлікту.

Автор звертає увагу, що Захід зараз фактично стоїть перед вирішальним вибором: підтримати Україну, щоб вона могла захистити свою територію та підготуватися до наступу 2025 року, або поступитися перевазі Росії.

Невизначеність щодо довгострокового надання допомоги Україні може не тільки дати Росії переваги на полі бою, але й ще більше підбадьорити Москву. Якщо на початку 2024 року Заходом не буде ухвалено чітких зобов'язань, рішучість Кремля лише посилиться.

Те, що США і Європа зроблять упродовж наступних шести місяців, наголошує Джек Уотлінг, визначить один з двох майбутніх результатів: Україна зможе нарощувати свої сили для відновлення наступальних операцій і деградації російської військової сили до такої міри, що Київ зуміє вступити в переговори, маючи важелі впливу, аби нав'язати міцний мир; дефіцит постачання зброї та навченого персоналу занурить українців у виснажливу боротьбу, створивши загрозу остаточного підкорення Росії.

Партнери України мають пам'ятати, що перший результат бажаний не лише для українців. Треба захистити міжнародну норму про те, що держави не можуть змінювати свої кордони силою. Мобілізована Росія становила б постійну загрозу для НАТО. Це обмежило б здатність Сполучених Штатів розмішувати сили в Індо-Тихоокеанському регіоні та суттєво збільшило б небезпеку конфлікту навколо Тайваню. Захід може вибирати, у якому напрямку може йти історія. Але спершу має усвідомити серйозність ситуації, з якою стикається.

ДЕФІЦИТ ЧАСУ

На думку автора, якби наступ ЗСУ 2023 року йшов за планом, вони б прорвали так звану «лінію Суровікіна» в Запорізькій області і звільнили б Мелітополь, перерізавши дороги, що з'єднують Росію з Кримом. У поєднанні з українськими військово-морськими операціями це призвело б до облоги Криму. Мета була амбітною, але досяжною. Головною причиною невдачі стало те, що українські підрозділи, призначені для ведення наступу, не мали достатньо часу для тренувань і підготовки.

Джек Уотлінг нагадує, що в липні 2022 року Велика Британія разом з українськими партнерами започаткувала операцію «Інтерфлекс» для підготовки ЗСУ. На той час Україна потребувала більшої кількості підрозділів для ут-

римання оборонних позицій, тому «Інтерфлекс» визначив п'ятижизневу програму підготовки, надаючи пріоритет навчачкам, життєво важливим для оборонних операцій.

Під час Другої світової війни британські військові вважали 22 тижні мінімально необхідним часом для підготовки піхотинця до бою. Ще до травня 2023 року було очевидно, що українські війська недостатньо підготовлені до наступальних операцій і ледве встигли навчитися користуватися новою технікою. Але з огляду на те, як російські війська швидко зміцнювали свої оборонні позиції, з наступом не можна було зволікати.

Український персонал також мав надто мало можливостей для колективної підготовки. Кількість розгорнутих військ – не єдине, що має значення на війні: боєздатність армії залежить від того, наскільки добре координуються невеликі підрозділи, навіть якщо вони розосереджені на великій території. Географія України вимагає особливо кваліфікованої координації, оскільки лісосмуги заважають підрозділам бачити один одного. Загроза артилерійського обстрілу ще більше посилює розпорошеність, тому роти часто розкидані на майже двохкілометровій ділянці фронту. Рельєф місцевості в Запоріжжі заохочує командирів до ведення бою ізольованими ротами. У цьому географічному контексті необхідна здатність синхронізувати дії поза межами прямої видимості кожного підрозділу, щоб вони могли підтримувати один одного і використовувати здобутки один одного.

Однак колективні навчання в українському війську рідко відбувалися на рівні вище роти, а потреба у комплектуванні нових підрозділів призвела до того, що в більшості з них бракує досвідчених офіцерів. За час війни чисельність діючого українського війська збільшилася вп'ятеро, але кількість підготовлених штабних офіцерів не зростає. На театрі бойових дій, де офіцери повинні синхронізувати дії розосередженої піхоти з артилерійським вогнем, безпілотниками і засобами радіоелектронної боротьби, брак польових офіцерів означає нездатність проводити великомасштабні операції.

Так, під час наступу 2023 року операції ЗСУ велися переважно ротами під безпосереднім керівництвом недоукомплектованого командування бригади. Тож хоча укра-

Український військовий під Бахмутом, Україна, грудень 2023 року.
В'ячеслав Ратинський / Reuters

їнським солдатам часто вдавалося зайняти ворожі позиції, вони рідко могли використати результати, аби швидко закріпити свої здобутки. Замість цього їм доводилося зупинитися і планувати, даючи російським військам час на перезавантаження. Якщо українські військові не зможуть розширити масштаби своїх операцій, цей досвід ризикує повторитися. Однак для проведення належної підготовки потрібен час.

КОЛИ НАЙКРАЩИЙ ЗАХИСТ – ЦЕ ХОРОШИЙ НАПАД

Британський спеціаліст наголошує, що для проведення більш ефективних наступальних операцій необхідні реформи у підготовці військ. Але найкраща підготовка не зменшить потреби Києва в матеріально-технічному забезпеченні. Упродовж наступного року ЗСУ, ймовірно, зіткнуться зі значною нестачею обладнання. У розпал наступу 2023 року Україна випускала до 7000 артилерійських снарядів на день, що становило до 80 відсотків бойових втрат Росії. Однак наприкінці 2023 року українські війська спромогалися робити щодня лише близько 2 000 пострілів. Тим часом артилерійські потужності Росії різко зросли, і зараз російські війська вистрілюють близько 10 000 снарядів на день. Якщо Україна не зможе знову створити локальні умови артилерійської переваги, будь-які нові наступальні операції призведуть до неприйнятних втрат.

Автор констатує, що без створення локальних зон артилерійської переваги Україні буде важко відбивати російські атаки. Наразі Росія розмістила на півдні України близько 340 000 військовослужбовців. Упродовж більшої частини війни їхній наступальний потенціал був обмежений логістичними проблемами. Росію також стримував високий рівень втрат – до 1000 загиблих і поранених щодня у найважчі періоди бойових дій. Така кількість втрат змусила Росію відправити на фронт непідготовлений особовий склад. Хоча це не зупинило Москву від наступальних маневрів, однак обмежило їхню ефективність.

Виклик для України полягає в тому, що навіть перебуваючи в обороні, вона має здійснювати локальні наступальні дії. Якщо Росія зазнає менших втрат, спроможність її сил на місцях покращиться. Зменшення тиску на фронті дасть Росії й інші переваги. Москва зможе відволікти досвідчені війська на підготовку новобранців, що потенційно дозволить їй відкрити нові наступальні напрямки у другій половині 2024 року. Російські війська також можуть сконцентруватися на секторах, де вони зможуть створити більш вигідну геометрію поля бою і завдати ЗСУ більших втрат. Якщо Україна залишить великі ділянки фронту спокійними, російські війська зможуть значно розширити свої укріплення, що ускладнить проведення будь-яких майбутніх українських наступальних операцій.

ЩО Є ПЕРШОЧЕРГОВИМ?

Британський дослідник підкреслює важливість досягнення Києвом і його партнерами спільного реалістичного розуміння того, яку матеріальну допомогу і підготовку можна надати і коли. Упродовж останніх двох років західні союзники України змарнували часову перевагу, насолоджуючись ейфорією від перших невдач Росії та уявляючи, що їм вдасться уникнути затяжного конфлікту. Замість того, щоб розширювати промислові потужності в країнах-членах НАТО, друзі Києва зробили купували боєприпаси з національних запасів і на міжнародному ринку, спрямовуючи їх в Україну.

Зараз ці запаси боєприпасів вичерпуються. Щоб продовжувати досягати локальної артилерійської переваги,

ЗСУ потребують близько 2,4 мільйона боєприпасів на рік. Міжнародні партнери України, включно зі Сполученими Штатами, намагатимуться забезпечити половину цієї кількості у 2024 році.

Найбільшу увагу привертає брак артилерійських снарядів в Україні. Крім того, для відновлення наступального потенціалу і захисту від російських атак ЗСУ щороку потребують близько 1800 нових артилерійських стволів. Європа не може задовольнити цей попит. Численні парки транспортних засобів, подаровані Києву за останні два роки, також потребують надійного постачання запасних частин. Засоби ППО також є постійною потребою: Росія зараз щомісяця виробляє понад 100 крилатих і балістичних ракет і 300 ударних безпілотників. Якщо західні країни не збільшать свої потужності з виробництва систем протиповітряної оборони, Росія отримає перевагу.

Володимир Зеленський, побоюючись, що підтримка США закінчиться з майбутніми американськими президентськими виборами, заявив, що вся українська територія, окупована Росією, має бути звільнена до жовтня 2024 року. Це недосяжно, зважаючи на наявні в Україні матеріальні засоби і час, потрібний ЗСУ для належної підготовки. Але для західних союзників нерозумно вимагати від українського генералітету створення детального довгострокового плану, перш ніж вони візьмуть на себе зобов'язання надати нову підтримку. Не будучи впевненими в тому, на яке обладнання можуть розраховувати, українські воєначальники не можуть визначити, які операції можуть провести і коли. Інакше кажучи, підготовка до наступної фази війни перетворилася на проблему «курки і яйця» між Києвом і Вашингтоном.

СПІВВІДНОШЕННЯ ЦІНИ ТА ЯКОСТІ

Реалістичний план передбачав би надання Києву ресурсів для підтримання оборонної позиції ЗСУ впродовж більшої частини 2024 року, поки підрозділи тренуватимуться і оснащуватимуться для проведення наступальних операцій у 2025 році. Окрім впевненості, яку цей план дасть українському генералітету, він також дасть сигнал Кремлю, що Росія не може розраховувати на перемогу у багаторічній війні на виснаження проти України. Зобов'язання США підтримувати Україну до 2024 року також стимулювало б європейських союзників до глибшого інвестування в оборонні галузі, тим самим зменшивши навантаження на Сполучені Штати до 2025 року.

Західні лідери мають усвідомити, що в підсумку довгострокові інвестиції у виробничі потужності принесуть користь союзникам України. Сукупні оборонні бюджети 54 країн, які підтримують Україну, перевищують 100 мільярдів доларів на місяць. Натомість нинішня підтримка України обходиться цим державам менш ніж у 6 мільярдів доларів щомісяця.

Найбільші бар'єри на шляху до того, щоб Україна не прогнала війну, – політичні. Фінансування України часто сприймається як банальне надання грошей Києву. Однак це глибоко оманливе уявлення. Значна частина допомоги, яка знадобиться Україні, – це інвестиції партнерів у власне оборонне виробництво. Допомога зрештою буде повернута реципієнтом у вигляді податків і сприятиме створенню нових робочих місць у промисловості в країнах-членах НАТО.

Часто висловлюється думка, що підтримка України з боку США відбувається за рахунок готовності американських військових стримувати Китай. Але якщо Китай побачить, що Сполучені Штати не здатні підтримувати військові зусилля, чи то в Європі, чи то в Азії, стримування

розмивається. Тому розширення виробництва для задоволення потреб України є життєво важливим.

Сполучені Штати мають договірне зобов'язання стати на захист своїх європейських союзників. З огляду на те, що економіка Росії перейшла на військові рейки, а європейське оборонне виробництво не відповідає російському, американські лідери повинні підштовхнути Європу до зменшення залежності від Сполучених Штатів, щоб американські збройні сили могли зробити пріоритетом стримування в Індо-Тихоокеанському регіоні. Якщо цей перехід відбудеться ціною поразки України, Сполучені Штати ризикують бути змушеними підтримувати Європу, нездатну захистити свій східний фланг, у той час як Китай ескалує напруженість у Тайванській протоці.

ПУНКТ УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ

Британський дослідник акцентує, що деякі лідери в західних столицях стверджують, що настав час вести переговори про припинення війни в Україні. Однак така позиція не враховує ні масштабів цілей Росії, ні того, що Кремль може реально запропонувати. Москва не зацікавлена лише в захопленні частини української території. Президент Росії неодноразово заявляв, що хоче змінити логіку міжнародної системи.

Якщо Сполучені Штати попросять своїх партнерів піти на поступки Росії, щоб отримати символічне припинення вогню, скоріш за все відбудуться дві речі. По-перше, Росія порушуватиме режим припинення вогню, як вона це робила з усіма ітераціями Мінських угод 2015 року, одночасно відновлюючи свою армію, щоб завершити завдання окупації України. По-друге, Росія доведитиме своїм союзникам, що Сполучені Штати можна перемогти на полегливістю. Це, ймовірно, призведе до того, що багато

партнерів США у сфері безпеки шукатимуть страхового полісу, що зменшить вплив Сполучених Штатів у всьому світі.

Росія не хоче прямого конфлікту з НАТО, але Кремль дедалі більше прагне розширити сферу своїх непрямих конфронтацій із Заходом. Залишки сил Пригожина тепер реорганізовані в «експедиційний корпус» під прямим контролем ГУ ГШ ЗС РФ. З літа 2023 року Росія активно взаємодіє з урядами країн Західної та Центральної Африки, обіцяючи їм військову підтримку в обмін на вигнання західних військ та економічних інтересів.

Висновки, до яких приходять Джек Уотлінг. Сполучені Штати та їхні європейські союзники стоять перед вибором. Вони можуть або негайно розробити план посилення підготовки українських військових, роз'яснити своїй громадськості та Україні, що крайній термін звільнення окупованих Росією територій у жовтні 2024 року має бути продовжений. Вони мають забезпечити потреби України в матеріально-технічних засобах до 2025 року, або продовжувати хибно вважати, що війна зайшла в глухий кут, зволікаючи і віддаючи перевагу Росії. Це було б жахливою помилкою: на додаток до розширення свого партнерства в Африці, Росія посилить свою співпрацю з Китаєм, Іраном і Північною Кореєю. Поразка України продемонструє, що жодному викликові світовій архітектурі безпеки Захід не може протистояти. Тож його супротивники навряд чи повірять, що він може впоратися з кількома кризами одночасно.

Foreign Affairs

3 січня 2024 року

Підготувала Вікторія О. РОМАНЧУК

Авдіївка. Лютий 2024 року